

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Теремецького Владислава Івановича на дисертацію Серебряник Олеси Олександрівни «Інформація про особу як об'єкт цивільних прав», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Актуальність теми дослідження. Інформація про особу є достатньо новим об'єктом правовідносин, про що свідчить прийнятий в Україні лише у 2010 р. Закону України «Про персональні дані». За шість років з моменту введення в дію цього нормативного акту в юридичній науці відбулася дискусія щодо характеристики персональних даних, персональної інформації, інформації з обмеженим доступом, однак жодного дослідження не було спрямовано на виявлення універсальної правової категорії для усіх видів інформації, які формуються про особу. При цьому також не було виокремлено визначення інформації про юридичну особу, яка також має немайнові права зокрема у сфері інформації. Окремо проблематика цього питання посилюється і тим, що інформація є предметом дослідження у сфері адміністративного, інформаційного права, тому не кожен вид інформації може розглядатися у цивільному праві. Інформація про особу має зв'язок з особою, з її немайновими та майновими правами, тому повинна розглядатися саме у системі об'єктів цивільного права. Крім наукової проблематики, що склалася стосовно інформації про особу, можна констатувати збільшення судових справ, які стосуються інформації про особу, зокрема у 2015-2016 роках збільшилася кількість справ про захист честі, гідності, ділової репутації внаслідок поширення про особу недостовірної інформації. Незважаючи на це відсутня окрема правова регламентація та характеристика інформації про особу, що ускладнює процес правозастосування. Це вказує на актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Водночас, ураховуючи постійні зміни цивільного та інформаційного законодавства, особливо його оновлення за останні роки, а також проблеми з якими стикаються суб'єкти інформації, питання визначення особливостей інформації про особу, змісту суб'єктивних прав на цей об'єкт потребують свого доктринального аналізу й належного нормативного врегулювання. Розв'язанню цих питань і присвячено дисертаційне дослідження Серебряник Олесі Олександрівни, актуальність і значущість якого не виникає сумнівів.

Дисертація О.О. Серебряник спрямована на реалізацію положень Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. Роботу виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 р. № 14, перспективних напрямів кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, перелік яких затверджено рішенням Президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 р. № 86/11, та в межах науково-дослідних тем Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Рецензована дисертація відзначається науковою новизною, умілим і творчим підходом до вирішення досліджуваних проблем, широким використанням наукових першоджерел з цивільного, інформаційного права. Робота базується на ґрунтовному аналізі існуючої судової практики, політико-правовій публіцистиці, довідкових виданнях та емпіричному матеріалі.

Теоретична база і методологічний арсенал дисертаційного дослідження зумовлений метою та особливостями предмета дослідження. Вважаю, що вдало поставлена мета дисертаційного дослідження дозволила здобувачу на основі системного аналізу наукових положень цивільного, інформаційного права і судової практики сформулювати низку нових наукових положень і висновків, а

також надати пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення розуміння інформації про особу як об'єкта цивільних прав.

Аналіз змісту рецензованої роботи, її висновків і пропозицій дозволив переконатися, що використані автором методи дослідження забезпечили отримання достовірних, обґрунтованих, науково та практично значущих результатів. Про обґрунтованість та достовірність основних результатів дисертаційної роботи свідчить те, що вони можуть бути використані у науково-дослідній сфері, правотворчій діяльності, у правозастосовній сфері та навчальному процесі. Основні теоретичні положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дослідженні, оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів. Ознайомлення з дисертаційним дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення і висновки, які виносяться на захист, мають відповідний ступінь наукової новизни. Їх підґрунтям є достатні методологічна, теоретична, інформаційна та джерельна бази.

Заслугує на увагу запропонована дисертантом позиція щодо наявності двох ознак інформації про особу як об'єкта цивільних прав: об'єктивної форми, що проявляється у вербальних (усні заяви, повідомлення, радіопередачі) і матеріальних ресурсах (письмова, електронна, власні матеріальні форми фіксації інформації про особу) та змісту, який полягає у будь-яких відомостях/даних про особу.

У роботі справедливо зазначено, що для інформації про особу властивий нерозривний зв'язок з особою – володільцем (носієм інформації), що надає можливість її ідентифікувати. У зв'язку з прив'язкою цього виду інформації до особи доведено наявність динамічного зв'язку між інформацією та особою, що проявляється у змінах змісту інформації, залежно від зміни статусу особи (стор. 45 дисертації).

Серед положень наукової новизни слід відзначити позицію автора, що співвідносити інформацію про фізичну особу лише з персональними даними є обмеженням права людини на самостійне формування інформації про себе, що

може складатися з будь-яких відомостей/даних. Персональні дані є елементом інформації про особу у широкому розумінні, оскільки крім персональних даних фізична особа має право формувати про себе будь-яку інформацію як достовірну, так і недостовірну. Інформація про фізичну особу є більш широкою категорією, ніж персональні дані та складається з будь-яких відомостей/даних про фізичну особу (стор. 87 дисертації).

Логічним та обґрунтованим є висновок дисертанта, що категорія приватне життя спрямована на визначення індивідуальності людини, яка відрізняє її від терміну «персональні дані», що має на меті ідентифікацію людини. Вона входить до інформації про особу, що спрямована на ідентифікацію людини, у зв'язку з чим потребує встановлення правового режиму таємниці (стор. 92 дисертації).

Окремо заслуговує на увагу твердження здобувача, що інформація про особу за наявності її волевиявлення може розглядатися як оборотоздатний об'єкт, оскільки цей вид інформації може мати економічний зміст, здатність до об'єктивного існування та віддільності від особи. Факт згоди суб'єкта на використання інформації про себе надає можливість виокремити інформацію від суб'єкта-носія (стор. 40 дисертації).

Позитивним у роботі є те, що автором встановлено принципи права юридичної особи на отримання інформації якими є: гарантованість права на отримання інформації; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її діяльність; вимоги усунення будь-яких порушень права на отримання інформації; реалізація права на отримання інформації не повинно порушувати права та інтереси інших осіб (стор. 154 дисертації).

Значну увагу в рецензованій дисертації приділено аналізу суб'єктивних прав на інформацію фізичної та юридичної особи. Особливої підтримки заслуговує встановлення суб'єктивних прав фізичної особи на інформацію, до яких віднесено: право на володіння інформацією про себе; право на формування інформації про себе: надання згоди на обробку персональних

даних, медичний огляд, внесення відомостей про себе до державних реєстрів, формування власних сторінок у мережі Інтернет тощо; право на отримання інформації про себе: право на інформацію про стан свого здоров'я; отримання відомостей про стан персональних даних, внесених у базу персональних даних тощо; право на використання інформації про себе: передача прав на інформацію про себе за допомогою механізмів правочину, поширення інформації про себе тощо; право-вимога від інших осіб не порушувати право на інформацію про себе; право на збирання інформації, яка може впливати на життя та здоров'я особи, зокрема достовірну інформацію про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, отриманих послуг тощо; право на висування заборони щодо обробки інформації про себе; право на конфіденційність (зняття конфіденційності) щодо інформації про себе; право на недоторканність інформації про себе, яке за змістом включає вимогу, спрямовану до невизначеного кола осіб щодо припинення втручання, поширення, перекручування інформації про себе; право на захист інформації про себе: вимога про відшкодування матеріальної та моральної шкоди у разі використання та поширення недостовірної інформації про себе; незаконного використання вказаної інформації тощо (стор. 115 дисертації).

Важливою складовою рецензованого дослідження є практична спрямованість його положень, висновків і результатів. Зокрема, дисертантом сформульовано низку конкретних пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у сфері інформації про особу.

Вивчення дисертаційного дослідження та його автореферату дає підстави для твердження про ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації. Оформлення дисертаційного дослідження зауважень не викликає. Загальний аналіз змісту роботи свідчить про самостійність та цілісність проведеного дослідження, його актуальність і високий науковий рівень, теоретичне і практичне значення у правозастосовній, правотворчій, науково-дослідній сферах, а також у навчальному процесі.

Отже, наукова новизна дисертаційної роботи О. О. Серебряник у значній мірі зумовлюється актуальністю дослідження. Висновки, зроблені дисертантом

мають певну ступінь наукової новизни, відповідають загальному спрямуванню розвитку юридичної науки та вдосконаленню цивільного й інформаційного законодавства, що регулює питання інформації про особу.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Поряд з викладеним, у рецензованій дисертації є положення, які сприймаються неоднозначно, видаються суперечливими або потребують додаткового обґрунтування.

1. При розгляді інформації про особу дисертантом стверджується, що комунікаційні дані (метадані) є комплексною категорією, яка охоплює дві системи інформації про особу: дані, спрямовані на ідентифікацію особи через дані про неї (за аналогією з персональними даними) та відомості, що індивідуалізують людину через відомості/дані про приватне життя (стор. 96). При формуванні цього поняття автором не вказується на технічні властивості комунікаційних даних, що обмежує розуміння цієї складної категорії.

2. При розгляді видів інформації про фізичну особу здобувачем запропоновано такий вид інформації як «інформація про приватне життя». При цьому у ст. 32 Конституції України використовується термін «особисте і сімейне життя», тому виникає питання, чим користувався дисертант при застосуванні терміну «приватне життя»?

3. На стор. 144 дисертації зазначено, що комерційний досвід юридичної особи є комплексною інформацією. Так, при формулюванні цього твердження здобувач не надав пояснення щодо можливості розгляду комерційного досвіду саме як інформації. При цьому у роботі не конкретизовано чому комерційний досвід є комплексною інформацією.

4. У підрозділі 3.2 дисертації здобувач вказує, що правами юридичної особи щодо інформації про себе є: отримання, збирання, зберігання, поширення інформації тощо. (стор. 151), однак не зазначає такі суб'єктивні права як володіння та захист.

5. На стор. 154 дисертант вказує, що отримання інформації – це дія юридичної особи з одержання інформації про себе, так і з подій, дій, товарів, послуг, пов'язаних з діяльністю юридичної особи. Далі на стор. 155

характеризує право на доступ до інформації, однак не зазначає різниці між отриманням та доступом до інформації.

Висловлені зауваження вказують на складність досліджених проблем, мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження О. О. Серебряник.

Основні положення дисертації викладено у п'яти наукових статтях, з яких чотири опубліковано у наукових фахових виданнях України, одна – у зарубіжному науковому періодичному виданні, а також у п'яти тезах наукових доповідей на науково-практичних конференціях. Дисертацію оформлено відповідно до вимог встановлених Міністерством освіти і науки України.

Викладене дозволяє зробити **висновок**, що дисертація Серебряник Олесь Олександрівни «Інформація про особу як об'єкт цивільних прав» є самостійним завершеним науковим дослідженням, котре відповідає вимогам, передбаченим пунктами 9, 11–13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент:

**завідувач кафедри
кримінального права і правосуддя
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені Степана Дем'янчука,
доктор юридичних наук, доцент**

В.І. Теремецький